

НАРОДНА БАНКА СРБИЈЕ

Сектор за економска истраживања и статистику

ТРЕНДОВИ У КРЕДИТНОЈ АКТИВНОСТИ

Треће тромесечје 2021. године

Београд, децембар 2021. године

Уводна напомена

Извештај *Трендови у кредитној активности* објављује се ради што бољег разумевања ситуације на домаћем кредитном тржишту. У њему се детаљно разматрају кретање кредитне активности, цена задуживања привреде и становништва, као и услови на кредитном тржишту на основу фактора који одређују понуду и тражњу за кредитима.

Кредитни агрегати представљају квантификацију кретања на овом тржишту и израчунавају се на основу статистике биланса стања банкарског сектора, која обезбеђује податке о стању потраживања домаћих банака по основу кредита. Ако се узме у обзир релативно високо учешће девизно индексираних кредита у кредитном портфолију, прираст и стопе раста кредита израчунавају се по искључењу ефекта промене курса динара према осталим валутама заступљеним у кредитном портфолију.

У извештају се користе и резултати анкете о кредитној активности банака, коју Народна банка Србије спроводи од почетка 2014. године. Учешће банака у анкети је добровољно. Захваљујући анкети, знатно је унапређено сагледавање ситуације на домаћем кредитном тржишту, јер пружа увид у ставове представника банака о оствареним и очекиваним променама на страни понуде кредита, као и на страни тражње приватног сектора за кредитима.

Користе се и резултати анкете коју је Европска инвестициона банка развила у контексту Бечке иницијативе 2, која прати процес смањења изложености међународних банкарских групација и пратећих ограничења кредитне активности. Анкета се спроводи од октобра 2012, два пута годишње, и прати супсидијаре међународних банкарских групација у земљама средње и југоисточне Европе – њихове стратегије, тржишне услове и очекивања. Циљ анкете је сагледавање ефеката понуде и тражње на кредитну активност, као и утицаја домаћих и међународних фактора на услове понуде и тражње. Актива банака учесница ове анкете у просеку чини 50% укупне активе банака у региону.

СКРАЋЕНИЦЕ КОРИШЋЕНЕ У ОВОМ ИЗВЕШТАЈУ

БДП – бруто домаћи производ
ЕИБ – Европска инвестициона банка
млн – милион
млрд – милијарда
мг. – међугодишње
NPL – проблематични кредити
п.п. – процентни поен
Т – тромесечје

Не наводе се друге општепознате скраћенице.

Садржај

Резиме	6
I. Сектор привреде	8
1. Кредити привреди	8
2. Цена задуживања привреде.....	10
3. Оцена понуде и тражње за кредитима – на основу резултата анкета о кредитној активности.....	11
II. Сектор становништва.....	13
1. Кредити становништву.....	13
2. Цена задуживања становништва	14
3. Оцена понуде и тражње за кредитима – на основу резултата анкета о кредитној активности.....	15
Мере Народне банке Србије и Владе Републике Србије усмерене на подршку кредитној активности у условима пандемије COVID-19.....	17
Методолошке напомене	18

Резиме

Након успоравања током првог полугодишта, међугодишњи раст кредитне активности почео је постепено да убрзава током трећег тромесечја, поред и даље присутног ефекта високе базе из прошле године услед примене мораторијума на отплату кредита.¹ Укупни домаћи кредити немонетарном сектору у септембру били су виши за 6,6% него пре годину дана (наспрам 6,3% у јуну), што је резултат повећаног обима кредитирања, пре свега привреде. Међугодишњи раст кредита у Србији у септембру био је око просека земаља региона.² Очекујемо да ће, са ишчезавањем ефекта мораторијума, међугодишња стопа раста кредитне активности бити додатно убрзана од октобра.

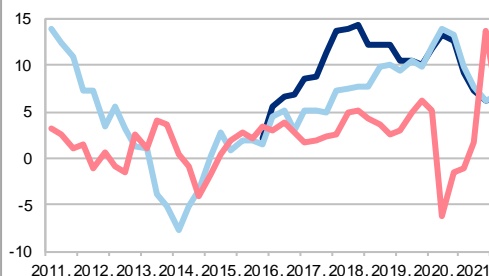
Укупни домаћи пласмани банака (који, поред потраживања по основу кредита, обухватају и потраживања по основу улагања у хартије од вредности, камата и накнада, као и остала потраживања) благо су успорили међугодишњи раст, на 6,4% у септембру, са 7,0% у јуну при чему је на успоравање утицала висока база из претходне године.

Кредити привреди су, без ефекта промене девизног курса, током трећег тромесечја повећани за 49,1 милијарду динара, што је највећи тромесечни прираст након рекордног и неубичајено високог прираста из првог тромесечја 2020. Банке су кредитирале пре свега велика и средња предузећа, при чему је повећано задуживање предузећа из свих делатности, а највише из прерађивачке индустрије, саобраћаја и пољопривреде. Предузећа су претежно користила кредите за ликвидност и обртна средства, чему је допринело одобравање кредита из гарантних шема. Током трећег тромесечја банке су укупно одобриле 24,1 милијарду динара кредита за обртна средства уз гаранције државе, чиме је износ укупно реализованих кредита од почетка примене прве гарантне шеме, тј. од маја 2020, достигао 253,1 милијарду динара (тј. 2,15 милијарди евра).

¹ Први мораторијум на отплату кредита примењивао се у периоду април–јун, а други током августа и септембра 2020.

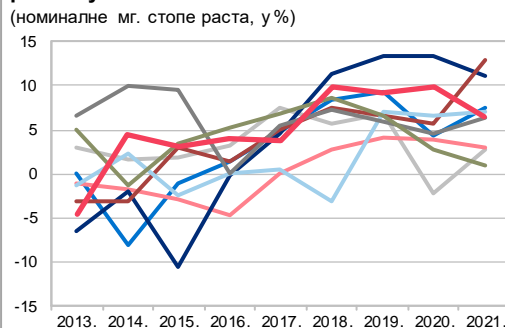
² Обухвата Албанију, Босну и Херцеговину, Бугарску, Мађарску, Румунију, Северну Македонију, Хрватску и Црну Гору.

И поред ефекта високе базе, м.г. раст домаћих кредита благо је убрзао током Т3
(м.г. стопе раста, у %)

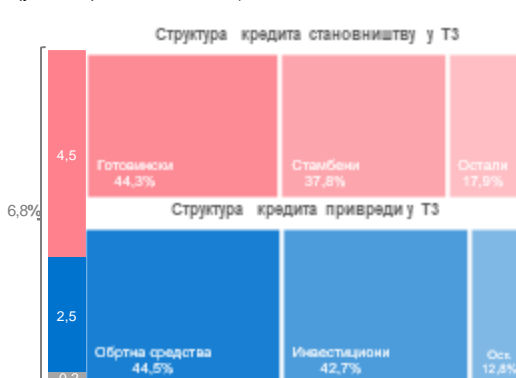
Извор: НБС и РЗС.
* Искључен ефекат промене девизног курса.
**Искључен ефекат отписа и продаје NPL од почетка 2016.

М.г. раст кредита у Србији је око просека у региону
(номиналне м.г. стопе раста, у %)

Извор: сајтови централних банака и прерачун НБС.

Кредитирање становништва је више допринело м.г. расту укупних кредита у Т3
(у п.п., просек за Т3 2021.)

Извор: НБС.

Кредити становништву су у трећем тромесечју, по искључењу ефекта промене курса, **повећани за 37,8 милијарди динара. При томе, више од половине тог прираста односило се на стамбене кредите, чији је међугодишњи раст наставио да убрзава, на 16,4% у септембру.** Добра реализација кредита становништву и у трећем тромесечју била је подржана мерама које је Народна банка Србије донела претходне године (смањење минималног учешћа за куповину прве стамбене непокретности, мањи степен завршености непокретности и продужење рока отплате за најдуже пет година за стамбене кредите, повећање рочности за готовинске кредите, рефинансирање кредита са шестомесечним грејс-периодом и др.), као и повољним условима задуживања и растом расположивог дохотка. На већу реализацију стамбених кредита одразили су се и већа тражња за некретнинама и континуирани раст понуде станова.

Услови задуживања на домаћем тржишту остали су повољни и у трећем тромесечју, и подржани су претходним ублажавањем монетарне политике Народне банке Србије, одобравањем кредита из гарантних шема и даље ниским каматним стопама на тржишту новца у зони евра и конкуренцијом међу банкама. Каматне стопе наставиле су да се крећу близу најнижих нивоа и у трећем тромесечју су у просеку за динарске кредите привреди и становништву износиле 3,0% и 8,6%, респективно, а за евроиндексиране 2,3% и 3,2%, респективно.

Динаризиација пласмана задржала се током трећег тромесечја на досадашњем максимуму, који је достигла у јуну, када је **учешће динарских пласмана у укупним пласманима привреди и становништву износило 38,6%,**

што је за 1,3 процентна поена више него на крају 2020. При томе, наставак повољних услова финансирања у оквиру гарантних шема и досадашње ублажавање монетарне политике Народне банке Србије, захваљујући чему су се каматне стопе на нове динарске кредите привреди приближиле каматним стопама на евроиндексиране кредите, допринели су бржем расту динарског кредитирања привреди и расту степена динаризиације у трећем тромесечју за 0,2 процентна поена, на 23,8% у септембру. Када је реч о кредитима становништву, изражен раст стамбених кредита, који су претежно евроиндексирани, утицао је на то да у трећем тромесечју учешће динарских пласмана у укупним пласманима становништву буде смањено за 0,2 процентна поена, на 55,0% у септембру.

Учешће проблематичних кредита у укупним кредитима додатно је смањено током трећег тромесечја, **на 3,55% у септембру.** Чињеница да је ово учешће **испод нивоа забележеног у месецима пре пандемије** (када је износило 4,1%) указује на то да су мере Народне банке Србије и Владе биле правовремене и да су спречиле већи негативан ефекат по привреду и становништво, а тиме и по финансијску стабилност. У односу на крај 2020, то учешће је смањено за 0,2 процентна поена, док је у односу на јул 2015, тј. непосредно пре почетка примене Стратегије за решавање проблематичних кредита, ниже за 18,8 процентних поена. Покривеност проблематичних кредита и даље је на високом нивоу – исправке вредности укупних кредита у септембру износиле су 94,4% проблематичних кредита, док су исправке вредности проблематичних кредита биле на нивоу од 59,3% проблематичних кредита.

I. Сектор привреде

1. Кредити привреди

Захваљујући доброј реализацији у ТЗ, **мг. раст кредита привреди** убрзан је на 5,1% у септембру (са 2,9% у јуну). Посматрано у номиналном изразу, стање кредита привреди у септембру износило је 1.436,4 млрд динара, а њихово учешће у годишњем БДП-у³ 24,1%, што је за 0,1 п.п. ниже него у јуну.

Искључујући ефекат промене девизног курса, **кредити привреди су током ТЗ повећани за 49,1 млрд динара, или за 3,5%**. То је највиши тромесечни прираст од Т1 2020, када је забележен неубичајено висок раст за тај период године. У односу на Т3 2020, када је током два месеца на снази био мораторијум на отплату кредита, кредити привреди остварили су скоро три пута већи прираст.

Посматрано по наменама, највећи део раста кредита привреди током ТЗ односио се на кредите за ликвидност и обртна средства (41,8 млрд динара), чије је одобравање подржано кредитима из гарантних шема. Повећано је и задуживање по основу инвестиционих кредита (3,8 млрд динара), осталих некатегорисаних (2,3 млрд динара) и увозних кредита (1,3 млрд динара), док је стање извозних кредита и прекорачења по трансакционим рачунима било готово непромењено. Таква кретања утицала су на то да се учешће кредита за ликвидност и обртна средства у стању укупних кредита привреди током ТЗ повећа за 1,4 п.п., на 45,9% у септембру, док се на следеће по заступљености, инвестиционе кредите односило 41,6%. Током ТЗ повећано је задуживање предузећа из свих делатности, а највише из **прерађивачке индустрије, саобраћаја и пољопривреде**. Кредити одобрени сегменту микропредузећа, малих и средњих предузећа чинили су 67,3% укупних кредита привреди у септембру, а њихов мг. раст износио је 4,5%. Дугорочни кредити су у септембру чинили 85,3% укупних кредита привреди.

Доброј реализацији кредита за ликвидност и обртна средства допринели су **кредити из**

Добра реализација кредита привреди утицала је на убрзање мг. раста укупних кредита у ТЗ
(мг. стопе раста по програмском курсу, у %)

После дужег времена, раст кредита привреди вођен је евроиндексираним кредитима
(прираст, у млрд RSD)

Панде мија је утицала да кредити за обртна средства највише допринесе мг. расту кредита привреди
(доприноси у п.п., искључен ефекат промене девизног курса)

³ БДП остварен у последња четири тромесечја.

гарантних шема.⁴ Током ТЗ банке су одобриле 22,4 млрд динара (190,8 млн евра) кредита из прве⁵ гарантне шеме, која се примењује од маја прошле године, и 1,6 млрд динара (14,0 млн евра) кредита из друге⁶ гарантне шеме, која се примењује од маја ове године. Тиме је износ укупно реализованих кредита уз државну подршку путем обе гарантне шеме⁷ достигао 253,1 млрд динара (2,15 млрд евра), при чему је 61,5% одобрених кредита било у динарима. То доприноси расту степена динаризације, а тиме и ефикасности монетарне политике и додатном јачању финансијске стабилности. С обзиром на то да се 88,9% укупно одобрених кредита односи на нове кредите, у наредном периоду можемо очекивати да они позитивно утичу на економску активност. Те кредите највише су користила мала предузећа (45,0%), за којима следе средња (29,1%) и микропредузећа (25,9%).

Обим новоодобрених кредита привреди током ТЗ износио је 283,8 млрд динара, што је за 14,3% више него у истом периоду прошле године. Предузећа су у ТЗ највише користила кредите за ликвидност и обртна средства (58,2%), при чему су више од половине ових кредита користила микропредузећа, мала и средња предузећа. Инвестициони кредити чинили су 24,3% нових кредита привреди у ТЗ и виши су за 12,8% него у истом периоду 2020, при чему су микропредузећа, мала и средња предузећа користила скоро четири петине одобрених кредита.

Даљи раст динарских кредита привреди, на које се односила четвртина прираста оствареног у ТЗ, утицао је на то да **динаризација стања пласмана привреди** буде током ТЗ повећана за 0,2 п.п. (2,8 п.п. од почетка године), **на 23,8% у септембру**, што је њен највиши ниво након фебруара 2015. Томе је допринело ублажавање монетарне политике Народне банке Србије, захваљујући чему су се каматне стопе на нове динарске кредите привреди приближиле каматним стопама на евроиндексиране кредите, као и повољни услови динарског финансирања у оквиру гарантних шема, које подржава Народна банка Србије политиком обавезне резерве.⁸ Учешће евроиндексираних пласмана и пласмана у еврима смањено је у ТЗ за

⁴ За више детаља о кредитима из гарантних шема видети табелу Мере Народне банке Србије и Владе Републике Србије усмерене на подршку кредитној активности у условима пандемије COVID-19, на страни 17.

⁵ Закон о утврђивању гарантне шеме као мера подршке привреди за ублажавање последица пандемије болести COVID-19 изазване вирусом SARS-CoV-2 („Службени гласник РС”, бр. 153/2020 и 40/2021).

⁶ Закон о утврђивању друге гарантне шеме као мера додатне подршке привреди услед продуженог негативног утицаја пандемије болести COVID-19 изазване вирусом SARS-CoV-2 („Службени гласник РС”, бр. 40/2021).

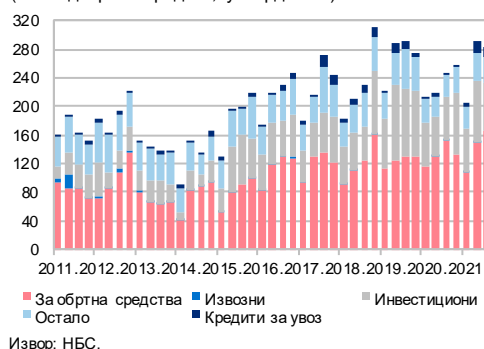
⁷ Од почетка примене првог програма.

⁸ https://nbs.rs/sr_RS/scripts/showcontent/index.html?id=15623.

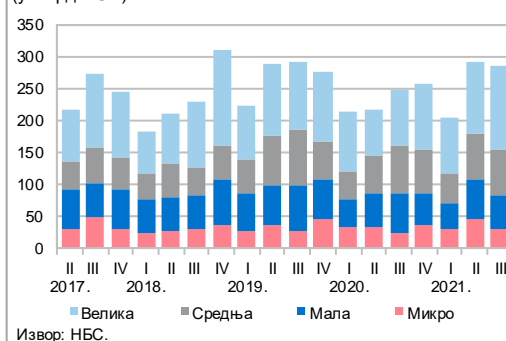
Највећи део потраживања од привреде чине кредити прерађивачкој индустрији и трговини (стања, у млрд RSD)

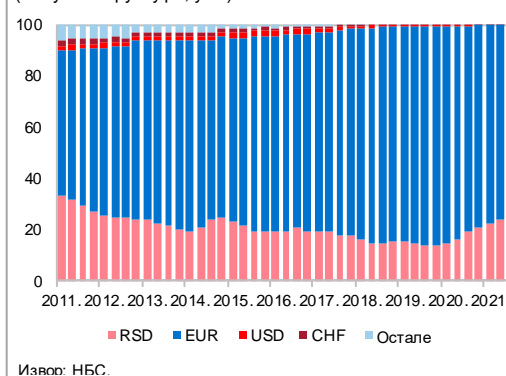
Кредити за обртна средства и инвестиције били су најзаступљенији у ТЗ (новоодобрени кредити, у млрд RSD)

Кредити микро, малим и средњим предузећима чинили су више од половине нових кредита у ТЗ (у млрд RSD)

Гарантна шема допринела је даљем расту динаризације потраживања од привреде у ТЗ (валутна структура, у %)

0,2 п.п., на 75,9% у септембру, док учешће пласмана у доларима (0,3%) није промењено.

Учешће *NPL* у укупним кредитима привреди у септембру износило је 2,9%, што је исто као и крајем јуна, док је у односу на јул 2015, тј. непосредно пре почетка примене Стратегије за решавање проблематичних кредита, ниже за 22,0 п.п.⁹ Учешће *NPL* у укупним кредитима код привредних друштава износило је 3,0% у септембру. Посматрано по делатностима, у односу на јун, овај показатељ је смањен код прерађивачке индустрије и пословања некретнинама, код трговине није промењен, док је код осталих делатности благо повећан. У односу на почетак примене Стратегије, најизраженије смањење бележи се код сектора грађевинарства, пословања некретнинама и трговине.

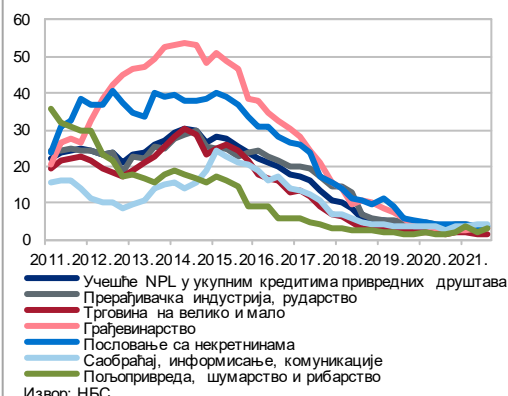
Показатељ адекватности капитала¹⁰ на крају ТЗ 2021. износио је 21,7% и знатно је изнад регулаторног минимума (8,0%), што указује на високу капитализованост и отпорност банкарског сектора на екстерне и домаће ризике.

2. Цена задуживања привреде

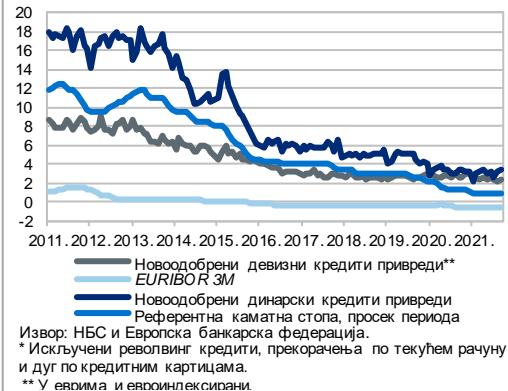
Ценовни услови задуживања привреде остали су повољни током ТЗ. Каматне стопе на нове динарске кредите наставиле су да се крећу близу најнижих нивоа. Таква кретања резултат су претходних ублажавања монетарне политике Народне банке Србије, као и одобравања динарских кредита из гарантних шема, по повољним условима, чему је допринела и одлука Народне банке Србије из јула 2020. да плаћа већу стопу ремунарације банкама (за 0,5 п.п. вишу од стандардне стопе, која тренутно износи 0,10%) које одобравају динарске кредите по стопи за најмање 0,5 п.п. нижој од максималне стопе предвиђене законом о првој односно другој гарантној шеми. Повољној цени задуживања у евро знаку допринеле су ниске каматне стопе на тржишту новца у зони евра, као и пад премије ризика земље.

Просечна пондерисана каматна стопа на новоодобрене динарске кредите привреди у ТЗ износила је 3,0%, што је за 0,3 п.п. ниже него у Т2. Посматрано по наменама, каматне стопе на кредите за обртна средства (3,0%) и на инвестиционе кредите (4,3%) снижене су за по 0,2 п.п., док је каматна стопа на остале некатегорисане

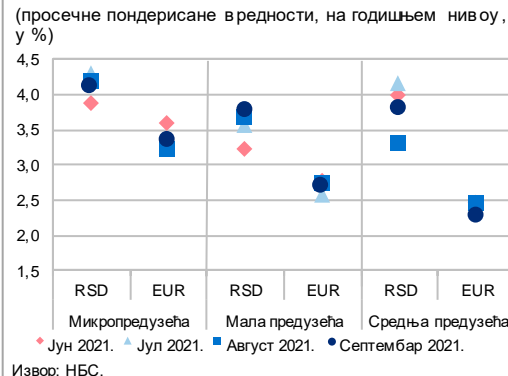
Учешће *NPL* наставило је да се креће близу минимумима за скоро све делатности (бруто принцип, у %)

Каматне стопе на динарске кредите кретале су се близу стопа на девизне кредите и у ТЗ* (просечне пондерисане вредности, на годишњем нивоу, у %)

Цена задуживања микро, малих и средњих предузећа остала је повољна током ТЗ

⁹ Важни фактори снажног пада *NPL* од 2016. и надаље били су успешно спровођење Стратегије за решавање проблематичних кредита и примена Одлуке о рачуноводственом отпису билансне активе банке. У складу са Стратегијом, Народна банка Србије донела је Акциони план (https://nbs.rs/sr_RS/scripts/showcontent/index.html?id=8661), усмерен на јачање капацитета банака за решавање *NPL* и допринос развоју тржишта *NPL*, чије су активности у потпуности спроведене, неке и пре рока.

¹⁰ Регулаторни оквир стандарда Базел III примењује се од 30. јуна 2017.

кредите (2,8%) била нижа за 0,1 п.п. него у Т2. Посматрано по величини предузећа, просечне каматне стопе кретале су се у распону од 2,2% за велика предузећа до 4,2% за микропредузећа.

И просечна пондерисана каматна стопа на новоодобрене кредите привреди у еврима и евроиндексиране кредите у Т3 (2,3%) била је нешто нижа (за 0,2 п.п.) него у Т2. При томе, просечне каматне стопе на инвестиционе кредите (2,9%), кредите за обртна средства (2,1%), кредите за увоз (1,9%) и остале некатегорисане евроиндексиране кредите (1,7%) смањене су у распону од 0,1 п.п. до 0,8 п.п. Посматрано по величини предузећа, просечна цена задуживања кретала се у распону од 1,8% за велика предузећа до 3,3% за микропредузећа.

3. Оцена понуде и тражње за кредитима – на основу резултата анкета о кредитној активности

Резултати октобарске анкете Народне банке Србије о кредитној активности банака показују да су банке у Т3, укупно посматрано, поштриле стандарде по којима су одобравале кредите привреди, и то за девизне кредите и претежно за велика предузећа, док су стандарди за динарске кредите додатно ублажени. На поштравање стандарда, према оцени банака, деловали су пре свега конкуренција међу банкама и *NPL*. Банке очекују благо поштравање стандарда у Т4, на које ће утицати мања спремност на преузимање ризика у условима и даље присутних негативних ефеката пандемије.

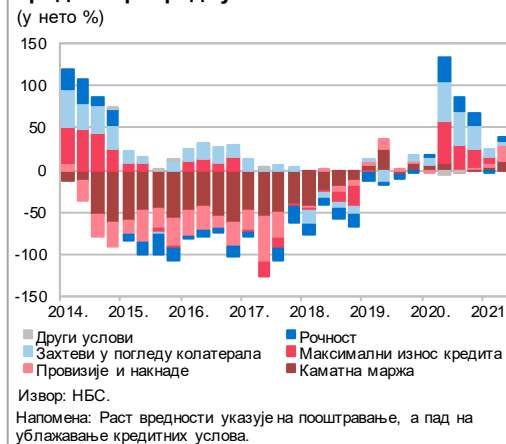
Према резултатима анкете, ценовни услови кредита (каматне марже, провизије и накнаде) били су неповољнији него у претходном тромесечју, а банке су поштриле захтеве у погледу колатерала и умањиле максимални износ кредита. С друге стране, рочност кредита продужена је за све категорије предузећа.

Тражња предузећа за кредитима у Т3 наставила је да расте, при чему је тај раст био и већи од очекиваног у претходној анкети. Даљи раст тражње очекује се и у Т4. Расту тражње подједнако су доприносила предузећа свих величина, при чему је тражња у већој мери била усмерена на дугорочне кредите. Према оцени банака, главни покретачи раста тражње били су обезбеђење финансирања обртних средстава и капиталних инвестиција, као и реструктурирање дуга. С друге стране, већу тражњу за кредитима ограничавало је коришћење сопствених извора финансирања и кредита небанкарских институција.

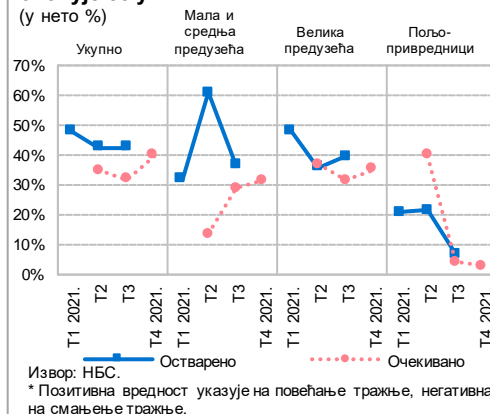
У Т3 поштриени су кредитни стандарди за девизноиндексиране кредите привреди

Банке су пре свега поштриле ценовне услове кредита привреди у Т3

Раст тражње за кредитима у Т3 надмашио је очекивања из јулске анкете, а даљи раст очекује се у Т4

И према оценама изнетим у **јесењем издању Анкете о кредитној активности у земљама средње и југоисточне Европе – П2 2021¹¹**, кредитни стандарди за привреду су поштрени, што се очекује и у наредном периоду и односиће се на велика предузећа. Раст тражње био је на нивоу просека региона, а њеном даљем расту у наредном периоду, поред потреба за обезбеђењем ликвидности и реструктурирањем дуга, доприносиће и већа тражња за инвестиционим кредитима. Према оцени банака, раст тражње ће потицати пре свега од малих и средњих предузећа.

¹¹<https://www.eib.org/en/publications/cesee-bls-2021-h2>

II. Сектор становништва

1. Кредити становништву

И поред релативно добре реализације у Т3, мг. раст кредита становништву успорио је на **9,2% у септембру**, са 10,6% у јуну, под утицајем високе базе из прошле године, када је велики број грађана користио могућност застоја у отплати кредита. Номинално посматрано, стање кредита становништву у септембру износило је 1.336,7 млрд динара, што чини 47,5% кредитних потраживања банака од немонетарног сектора и 22,5% годишњег БДП-а.¹²

Кредити становништву у Т3, без ефекта промене девизног курса, повећани су за 37,8 млрд динара, или за 2,9%. При томе, више од половине прираста кредита становништву у Т3 односило се на стамбене кредите (20,4 млрд динара), чији је мг. раст наставио да убрзава и у септембру је износио 16,4%. Томе су допринели повољни услови задуживања и раст расположивог дохотка, по основу повољних кретања на тржишту рада. За стамбеним кредитима следе готовински кредити, који су повећани за 18,0 млрд динара, и кредити за ликвидност и обртна средства одобрени предузетницима (1,8 млрд динара), док су остали некатегорисани кредити смањени за 2,0 млрд динара, а инвестициони кредити предузетницима за 1,1 млрд динара. Раст стамбених кредита допринео је расту њиховог учешћа у Т3 за 0,5 п.п. (за 1,5 п.п. од почетка године), на 38,3% у септембру, док су, с готово непромењеним учешћем (44,3%), готовински кредити и даље најзаступљенији у структури кредита становништву.

Доброј реализацији кредита становништву допринеле су и мере које је Народна банка Србије доносила претходне године. Банкама је омогућено да продуже рок отплате стамбених кредита за најдуже пет година, а учешће за куповину прве стамбене непокретности смањено је са 20% на 10%, уз смањење минималног степена изграђености објекта чију је куповину могуће финансирати стамбеним кредитима банака. Поред тога, дужницима који због околности изазваних пандемијом нису у могућности да редовно измирују своје обавезе омогућено је да се до краја априла 2021. пријаве за репрограм и

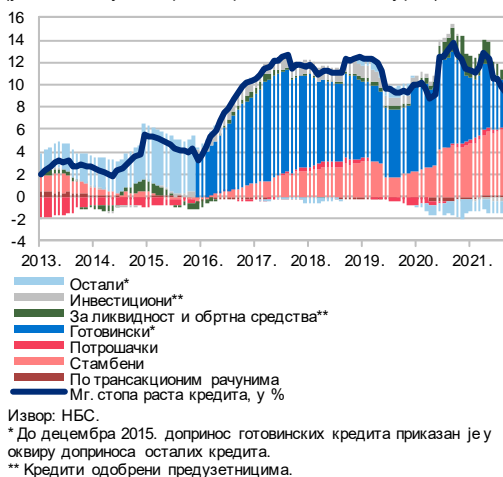
Кредити становништву успорили су мг. раст током Т3, под утицајем високе базе из 2020.
(мг. стопе раста по програмском курсу, у %)

Више од половине прираста у Т3 односило се на евроиндексиране стамбене кредите
(прираст, у млрд RSD)

Од јуна стамбени кредити највише допринесе мг. расту кредита становништву
(у п.п., искључен ефекат промене девизног курса)

¹² БДП остварен у последња четири тромесечја.

рефинансирање кредита, уз одобравање грејс-периода од шест месеци.

Новоодобрени кредити становништву у Т3 износили су 135,2 млрд динара, што је за 12,6% више него у Т3 2020. Готовински кредити чинили су 59,2% нових кредита у Т3, а стамбени кредити 24,3%, при чему је износ новоодобрених стамбених кредита у Т3 (32,9 млрд динара) за преко четвртину већи него у истом периоду прошле године. Остали некатегорисани кредити чинили су 13,8% новоодобрених кредита становништву, од чега се знатан део односи на кредите предузетницима у оквиру гарантне шеме.

Изражен раст стамбених кредита, који су готово у потпуности у евро знаку (преко 99%), утицао је на то да **динаризација стања пласмана становништву**¹³ у Т3 буде смањена за 0,2 п.п., на 55,0% у септембру. Истовремено, учешће пласмана у еврима током Т3 повећано је за 0,2 п.п., на 44,8% у септембру, док је учешће пласмана у швајцарским францима (0,2%) било непромењено.

Учешће NPL у укупним кредитима становништву снижено је током Т3 за 0,1 п.п., на 3,9%¹⁴ у септембру, што потврђује да су мере Народне банке Србије и Владе биле правовремене и да су допринеле томе да се избегну већи негативни ефекти пандемије на кредитну способност грађана. У односу на период непосредно пре доношења Стратегије за решавање проблематичних кредита, то учешће је ниже за 7,3 п.п. Посматрано по наменама, током Т3 учешће NPL или је смањено или непромењено за већину кредита. Од најзаступљенијих, учешће NPL за стамбене и потрошачке кредите смањено је за по 0,2 п.п., док за готовинске није промењено.

2. Цена задуживања становништва

Становништво је наставило да се задужује по повољним условима и у Т3, што је доприносило наставку раста кредитне активности.

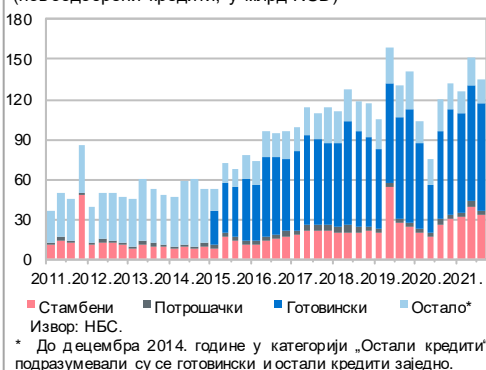
Просечна пондерисана каматна стопа на новоодобрене динарске кредите становништву у Т3 (8,6%) смањена је за 0,1 п.п. у односу на Т2. То смањење определиле су каматне стопе на потрошачке (2,1%) и остале некатегорисане кредите (5,9%), које су снижене за по 0,2 п.п. у односу на Т2. Просечна цена најзаступљенијих готовинских кредита била је иста као у Т2 (9,2%). Раст бележи једино каматна стопа на стамбене

¹³ Укључујући непрофитне институције и предузетнике.

¹⁴ Ако се укључе предузетници и приватна домаћинства, то учешће је такође износило 3,9%, а у односу на јул 2015. ниже је за 8,3 п.п.

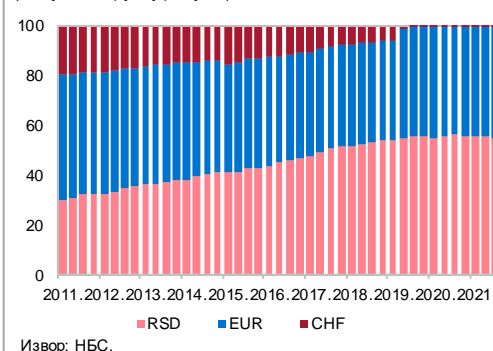
Највећи део новоодобрених кредита у Т3 чинили су готовински и стамбени кредити

(новоодобрени кредити, у млрд RSD)

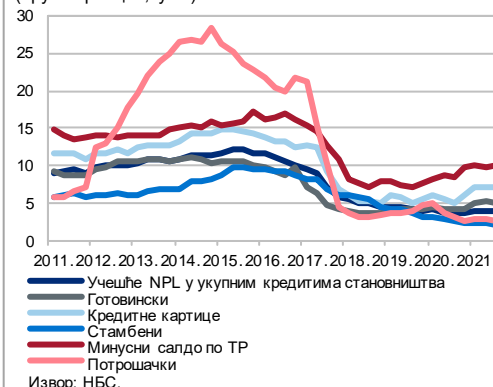
У септембру је 55% пласмана становништву било у динарима

(валутна структура, у %)

Током Т3 учешће NPL је или смањено или непромењено за кредите скоро свих намена

(брuto принцип, у %)

Током Т3 просечна цена динарских кредита благо је смањена, а девизних повећана*

(просечне пондерисане вредности, на годишњем нивоу, у %)

кредите (за 1,0 п.п., на 7,1%) по основу одобравања кредита за адаптацију стамбеног простора (кредити за енергетску ефикасност), а који су скупљи од кредита за куповину стамбене непокретности.

Просечна пондерисана каматна стопа на новоодобрене евроиндексирани кредити становништву повећана је у Т3 за 0,1 п.п., на 3,2%. При томе, просечне каматне стопе на стамбене (2,6%), потрошачке (4,3%) и готовинске кредити (3,1%) повећане су за по 0,1 п.п., а на остале негатегорисане кредити (6,0%) за 0,7 п.п.

3. Оцена понуде и тражње за кредитима – на основу резултата анкете о кредитној активности

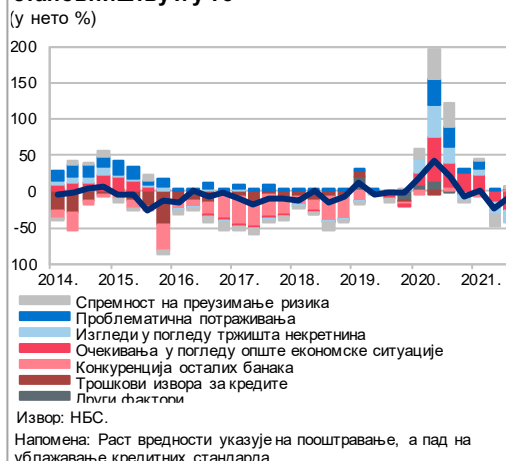
Према резултатима октобарске анкете о кредитној активности Народне банке Србије, банке су наставиле да ублажавају кредитне стандарде и за динарске и за девизно индексирани кредити становништву током Т3, што је у складу са очекивањима изнетим у јулској анкети. Ублажавање је било најизраженије код најзаступљенијих, евроиндексираних стамбених кредита и динарских готовинских кредита и кредита за рефинансирање, на шта су утицали очекивања у погледу опоравка тржишта рада и повољни изгледи тржишта некретнина, као и конкуренција међу банкама. Исти фактори требало би да допринесу даљем ублажавању стандарда, које се очекује у Т4.

Према оцини банака, ценовни услови коришћења кредита били су повољнији током Т3 – снижене су каматне марже и провизије и накнаде, а смањени су и обавезно учешће и депозит.

Током Т3 тражња становништва за кредитима **расла** у складу је са очекивања из јулске анкете и била је усмерена ка евроиндексираним стамбеним кредитима и динарским готовинским кредитима и кредитима за рефинансирање. Банке су означиле куповину непокретности као водећи фактор раста тражње становништва за кредитима, за којим следи рефинансирање постојећих обавеза. **Наставак раста тражње очекује се и у Т4**, вођен истим факторима као и у Т3.

Резултати ЕИБ-ове Анкете о кредитној активности у земљама средње и југоисточне Европе – П2 2021¹⁵ – јесење издање такође указују на то да је тражња становништва за кредитима у претходном периоду повећана, као и да се даљи раст очекује и у наредном периоду. Према резултатима анкете, тај раст био је вођен повољним трендовима на тржишту непокретности

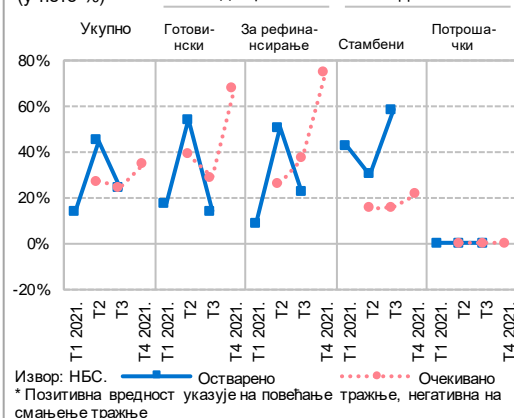
Банке су ублажиле кредитне стандарде становништву и у Т3 (у нето %)

Ценовни услови коришћења кредита били су повољнији а обавезно учешће смањено у Т3 (у нето %)

Тражња грађана за кредитима расла је у складу са очекивања изнетим у јулској анкети (у нето %)

¹⁵<https://www.eib.org/en/publications/cese-bls-2021-h2>

и повећањем потрошачког поверења, при чему је тражња за кредитима намењеним потрошњи повећана више од просека региона. С друге стране, изнете су оцене да су стандарди за стамбене кредите поштрени, што је супротно резултатима анкете Народне банке Србије, док су за кредите намењене потрошњи ублажени. У наредном периоду очекује се ублажавање за обе категорије кредита.

Мере Народне банке Србије и Владе Републике Србије усмерене на подршку кредитној активности у условима пандемије *COVID-19*

2020.										2021.	
Март	Април	Мај	Јун	Јул	Август	Септ.	Окт.	Нов.	Децембар	Јануар - Март	Април - Септембар
Мере монетарне политике											
Референтна каматна стопа											
Смањена за 0,5 п.п., на 1,75%	Смањена за 0,25 п.п., на 1,5%		Смањена за 0,25 п.п., на 1,25%							Смањена за 0,25 п.п., на 1,0%	
Повољнији услови за кредите у оквиру гарантне шеме											
Стимулисано одобравање динарских кредита из гарантне шеме по ниским каматним стопама – умањење од најмање 50 б.п. у односу на максималне стопе предвиђене законима којима се уређује прва односно друга гарантна шема, НБС компензује кроз вишу стопу ремунарације (за 50 б.п. у односу на стандардну) на износ издвојене динарске обавезне резерве											
Додатне мере Народне банке Србије											
Мораторијум											
	Застој у отплати обавеза дужника				Застој у отплати обавеза дужника				Застој у отплати обавеза дужника који због пандемије не могу да измирују своје обавезе, уз продужење рока отплате тако да месечне обавезе дужника не буду веће од оних пре одобравања олакшица		
Стамбено кредитирање											
	Смањено обавезно учешће грађана у кредитима за куповину прве стамбене непокретности са 20% на 10%										
	Смањен минимални степен изграђености објекта чију је куповину могуће финансирати стамбеним кредитима банака										
	Продување рока отплате стамбених кредита за најдуже пет година										
Остали кредити											
	Продужење рока отплате за одобрене кредите становништву (осим стамбених) до осам година										
	Омогућено је банкама да до краја 2021. одобравају динарске кредите (до 90.000 динара) становништву, рочности до две године, само с потписаном изјавом о запослености у пензији										
Мере Владе Републике Србије											
Гарантне шеме											
Пословне банке уз гаранцију државе могу да укупно одобре микропредузећима, малим и средњим предузећима и предузетницима до 2,5 млрд. евра кредита за ликвидност и набавку оборних средстава који треба да буду пуштени у оптицај до краја јула 2022. Кредити могу бити одобрени у динарима по максималној каматној стопи 1М <i>BELIBOR</i> + 2,5 п.п., или у еврима по максималној каматној стопи 3М <i>EURIBOR</i> + 3,0 п.п. Максимална рочност кредита је 36 месеци укључујући грејс период од 9 до 12 месеци.											
Кредити намењени предузећима из угрожених сектора (транспорт, угоститељство, туристичке агенције и хотелијерство у градовима) и предузећима која су у 2020. имала пад пословних прихода већи од 20%. Укупно може бити одобрено до 500 млн евра кредита за ликвидност и набавку оборних средстава, који треба да буду пуштени у оптицај до краја јула 2022.											
Кредити могу бити одобрени у динарима по максималној каматној стопи 1М/3М <i>BELIBOR</i> + 2,75 п.п., или у еврима по максималној каматној стопи 3М <i>EURIBOR</i> + 4,0 п.п. Максимална рочност кредита је 60 месеци укључујући грејс период од 18 до 24 месеца.											

Извор: НБС.

Методолошке напомене

- Кредити подразумевају потраживања банака по основу главнице кредита.
- Пласмани обухватају потраживања по основу кредита, камата и накнада, датих депозита, хартија од вредности и акција предузећа.
- Све врсте потраживања исказане су по бруто принципу, тј. нису умањене за исправке вредности.
- Динарски пласмани су пласмани одобрени у динарима без девизне клаузуле. Под девизном клаузулом подразумева се валутна клаузула којом се утврђује заштита од ризика промене курса динара.
- При искључивању ефекта курса, обрачунато полазећи од оригиналне валутне структуре и по курсу динара према еврџу, америчком долару и швајцарском франку на дан 30. септембра 2014.
- Нови послови укључују све финансијске аранжмане (кредити и депозити) за које су услови уговорени први пут у току месеца о коме се извештава, као и све постојеће уговоре за које су нови услови поново уговорени (анексирани), уз активно учешће клијента.
- Користи се секторска класификација монетарне статистике. Сектор привреде обухвата јавна предузећа, привредна друштва и нефинансијски сектор у стечају, а сектор становништва – становништво, предузетнике, приватна домаћинства са запосленим лицима и регистроване пољопривредне произвођаче. Изузетно:
 - у новоодобреним кредитима, у сектор становништва укључене су непрофитне институције које пружају услуге становништву (у складу с методологијом Европске централне банке);
 - код проблематичних кредита, сектори су приказани одвојено, а ради поређења с подацима монетарне статистике, врши се њихово агрегирање.
- Под појмом *проблематични кредити* подразумева се стање укупног преосталог дуга појединачног кредита (укључујући и износ доцње):
 - по основу кога је дужник у доцњи (на начин предвиђен одлуком којом се уређује класификација билансне активе и ванбилансних ставки банке) дуже од 90 дана, или по основу плаћања камате или главнице;
 - по коме је камата у висини тромесечног износа (и виша) приписана дугу, капитализована, рефинансирана или је њено плаћање одложено;
 - по основу ког дужник касни мање од 90 дана, али је банка проценила да је способност дужника да отплати дуг погоршана и да је отплата дуга у пуном износу доведена у питање.